

Gheorghe Săsărman:

U de la Universalism

1.

Mai întâi mi-am zis că poate voi fi adormit și că visez. Eram în *Marienplatz*, în inima urbei, era soare și mi-era cald, deși eram desculț și doar cu pijama pe mine; putea fi ora amiezii, dar piața era totuși pustie, adică aproape pustie, lucru destul de ciudat pentru un perimetru pe care, nu numai în sezonul turistic, îl știam asaltat fără curmare de sute și sute de pietoni, fie ei localnici sau veniți de te miri unde. Senzația de stranietate era întărită de faptul că vitrinele magazinelor (*Hugendubel, Beck, Rischart, Kaufhof* etc.) erau protejate rudimentar cu scânduri, iar fațadele clădirilor, inclusiv cele ale primăriei neogotice, împetrișate cu *graffiti*, purtau și alte semne vizibile ale unei suspecte delăsări. Din fântâni debordau gunoaietele, răspândite de altminteri pe tot pavajul, faimoasa Coloană a Mariei, văduvită de statuia celei al cărei nume îl purta și piața, fusese retezată pe la jumătate, iar orologiul fără arătătoare din turnul Primăriei îmi sugera nu știu de ce o analogie cu ceasurile lichefiate ale lui Salvador Dali.

Spun că piața era aproape pustie, deoarece mai într-o parte, cam pe la colțul cu *Weinstraße*, am zărit câțiva tineri bărboși care fugăreau o tânără bălăioară. Nu-mi explic nici acum ce căuta ea acolo, în pustietatea aceea, fapt este că în primul moment nu mi-am dat seama ce se întâmpla și abia când ea, văzându-mă, s-a pornit să strige după ajutor, am priceput despre ce era vorba. Până să mă apropiu eu, brutele acelea au ajuns-o din urmă, ea s-a prăbușit pe caldarâm cu un țipăt sfâșietor (poate că i-au pus piedică, nimeni nu cade doar de spaimă), iar primul urmăritor s-a aruncat peste ea, imobilizând-o cu greutatea propriului trup, și a început să-i sfâșie hainele. Am încremenit, neștiind ce să fac ca să-i vin în ajutor și știind că, în fața acelor masculi înfierbântați, n-aș fi avut nicio șansă. Unul dintre ei s-a și repezit la mine, răcnind, *guckst du!* – adică: ce te holbezi, bă! Și m-a pocnit brusc cu capul în gură, de mi s-au înmuiat genunchii; însă până să mă întind eu moale pe dalele de piatră, el a izbutit să-mi administreze două șuturi precise, unul la plex și celălalt cred că la tâmpla stângă. Era un maestru! Durerea îmi părea mult prea ascuțită ca să fi fost vorba doar de o secvență dintr-un vis și am apucat chiar să mă bucur că eram totuși treaz și în stare să fac o asemenea constatare, o bucurie oricum foarte scurtă, căci imediat firul s-a rupt.

Pausa să fi durat poate o oră-două. Când am redeschis ochii, brutele dispăruseră. Cu un mare efort, m-am ridicat: mă durea țeasta, buzele tumefiate abia dacă mi le mai simțeam, mă clătinam pe picioare și n-aveam nicio idee despre ce s-ar fi convenit să fac. Am auzit ceva ca un plâns înăbușit și am privit în jur. Am văzut-o atunci pe bălăioară, pitită lângă parapetul deschizăturii prin care se cobora spre metrou. Zăcea ghemuită pe paviment, cu fața îngropată în palme, pe jumătate proptită de parapet cu spinarea. M-am apropiat și am ajutat-o să se scoale. N-a protestat, dar s-a oprit din plâns. Pe unde locuiești? am întrebat-o. Sau vrei să chemăm salvarea? S-a uitat la mine ca la unul sărac cu duhul și m-am gândit că n-o fi avut la ea telefonul mobil, căci dacă l-ar fi avut ar fi sunat ea la poliție, când s-a văzut urmărită de nemernicii aceia. Știi, m-am scuzat, eu mi-am uitat *smartphone*-ul acasă. Dar văd că și tu. De data asta m-a privit aproape cu ură. Îți bați joc de mine?! s-a răstit ea și a izbucnit iarăși în plâns. Pleacă de-aici! Pleacă! Trebuie să recunosc că m-am simțit cât se poate de prost: niciodată nu mai avusesem de-a face cu o femeie aflată într-o situație atât de dramatică și intuiția nu mi-era de niciun folos. Am făcut câțiva pași îndărăt și, cum era evident că scara rulată, blocată cu bolovani, de mult nu mai funcționa, am vrut să cobor pe trepte. Stai! a strigat bălăioara după mine. Stai, nu pleca, a adăugat cu o voce abia auzită. M-am oprit. Unde naiba vrei să mergi?! m-a întrebat – ca și cum m-aș fi dus la pierzanie sigură. Cum unde, la metrou! am ripostat eu. La care metrou?! a exclamat ea. Pe ce lume trăiești?!

Ce să-i fi spus? Că nici eu nu știam încă pe ce lume mă aflu, nici cum de am nimerit tocmai acolo și tocmai atunci? Poate că ești din *Citadelă!* și-a încropit bălăioara o explicație. Am mai auzit eu cazuri... Habar n-aveți voi! Vocea ei era marcată de o tragică resemnare. Și cum ai ajuns aici, în ținuta asta, de parcă te-ar fi debarcat cineva direct din așternut! Eram gata să-i spun că nici nu bănuiește

câtă dreptate are: veneam într-adevăr direct din patul meu! Însă am lăsat-o să creadă ce voia – era mult mai simplu decât să-i ofer eu o lămurire, mai ales că nici mie nu-mi era deloc clar cum stăteau lucrurile. Te pomenești că te-au expulzat, și-a continuat ea speculațiile. Ai fluierat cumva în biserică? Ai cârțit împotriva *Pactului*? Precis că asta e! Ai dreptate, i-am spus, am fost expulzat. M-a cercetat compătimitoare, de parcă aș fi fost o victimă mai demnă de milă decât propria ei persoană, și m-a avertizat: probabil nu știi că metrourile este citadela *lor*! A accentuat cuvântul *lor* cu atâta dispreț, încât mi-a fost imposibil să nu înțeleg la cine se referea. Ar trebui să plecăm de aici, până nu mai apar și alții, a adăugat femeia, fără să dea totuși vreun semn că ar intenționa să se pună în mișcare. Stătea rezemată de parapet, mâneca ruptă a bluzei îi atârna într-o parte, dezvelindu-i umărul învinețit, iar *leggings*-ii înflorați, pe care reușise să și-i tragă până pe talie, erau plini de sânge. I-am oferit brațul ca sprijin și am pornit împreună, cu pași mici, spre *Odeonsplatz*. Pe aici pe undeva, a bâiguit ea, ar putea să treacă la ora asta un pichet al gărzii.

Și am avut un noroc extraordinar: când să ajungem la intersecția cu *Maffeistraße*, am văzut venind dinspre *Promenadeplatz* o furgonetă Toyota vopsită în culori de camuflaj, pe platforma căreia stăteau în picioare trei tineri în costum de luptă, cu armele automate pregătite să tragă la orice semn dubios. Au sosit la timp, căci din ieșirea de metrou de la *Marienhof* tocmai își făcea apariția o ceată care nu părea decisă să ne ofere o companie plăcută. Am acceptat deci bucușii oferta tinerilor de a urca la ei în furgonetă, ca să ne poată lăsa undeva în siguranță. A fost un drum halucinant – însă nu din exces de viteză, fiindcă vehiculul se oprea des, pentru ca gardienii voluntari să inspecteze locul, iar șoferul trebuia oricum să conducă atent, ca să evite gropile și să ocolească baricadele improvizate, ci datorită aspectului clădirilor pe lângă care treceam, de nerecunoscut pentru mine, deși pe multe ar fi trebuit să le știu și cu ochii închiși. Unele arătau ca după cutremur sau bombardament, pe jumătate dărâmate, cu geamuri făcute țandări și cu urme de incendiu. Altele erau încă întregi, dar se vedea cât colo că nu mai fuseseră locuite de multă vreme. Pe alocuri se căscau goluri mari, terenuri virane sau acoperite cu moloz, acolo unde memoria îmi spunea că ar fi trebuit să se afle edificii de aleasă ținută arhitectonică. Bisericile păreau să fi fost o țintă predilectă a furorii distructive: cea a Universității era complet ruinată, iar *Theatinerkirche* își pierduse atât cupola cât și cele două turnuri care îi flancau intrarea. Nici loggia clasicistă zisă *Feldherrnhalle* nu părea să fi avut o soartă mai blândă; cei doi lei de marmură și statuile de bronz dispăruseră, bolțile erau prăbușite iar coloanele abia dacă se mai țineau în picioare. Biblioteca de Stat a Bavariei și Universitatea Ludwig Maximilian, căzute pradă flăcărilor, erau arse până-n temelii, semn că așezămintele culturale n-au fost tratate altfel decât lăcașurile de cult. Terifiat, în stare de șoc, nici n-am remarcat faptul că însoțitorii noștri nu păreau deloc tulburați de acele imagini, cu care desigur că se obișnuiseră, confrunțați fiind zi de zi cu ele. Nici bălăioara nu se arăta impresionată, dar după tot ce pătimise nu era deloc de mirare; ci ea ședea cu capul plecat, lipsită parcă de orice gânduri.

Scene macabre accentuau peisajul deprimant. Vedeam din loc în loc cadavre zăcând pe caldarâm, neridicate de cine știe când, trupuri ciopârțite luate în posesie de cohortele funeste ale corbilor, sau altele atârând de câte-un lampadar, cu un afiș prins în piept, ca dezertorii pe timp de război sau ca spioni ai unei țări potrivnice. Am întâlnit și oameni vii, unii care ne salutau de departe, amabili, și dispăreau apoi grăbiți în vreun gang sau într-o curte, îndărătul unei porți bine ferecate, alții mai puțin prietenoși, care nu se sfiau să ne urmărească cu priviri împietrite, de unde se putea deduce că nu toată lumea vedea cu ochi buni patrularea acelor autointitulate gărzi patriotice. S-a întâmplat însă de câteva ori să observ în lungul unor străzi transversale pâlcuri mai numeroase, mășălând în formații haotice, iar atunci îi vedeam pe tinerii noștri crispându-și degetele pe armele lor, gata oricând să deschidă focul. Nu exista un front precis definit, nici vreo graniță care să separe teritoriile controlate de diferitele grupuri, iar în acea devălmășie se cerea mult sânge rece pentru ca vărsarea de sânge cald în ciocniri accidentale să fie totuși evitată. Așa cum aveam să aflu mai târziu, exista în principiu un acord de încetare a focului, un surrogat de armistițiu, menit să facă cu putință supraviețuirea civililor, aflați la limita ultimă a subzistenței, acord care (se înțelege de la sine) era tot timpul încălcat, subiect de interminabile învinuirii reciproce. De altfel, cine oare mai putea face o demarcare clară între civili și combatanți, într-un asemenea război – civil, neconvențional, hibrid, asimetric, cu zeci de entități beligerante – în care taberele și alianțele se schimbau uneori de la o

săptămână la alta? Nimerind total nepregătit în mijlocul aceluia dezastru, eu eram cutremurat, gătit de groază, neînstare nici să mai raționez; vederea oribilelor scene îmi provocase un rău fizic, mă sugruma greața și abia mă stăpâneam, cu fălcile încleștate, să nu-mi vărs toată fierea.

2.

Gardienii ne-au dat în primire la un fel de azil pentru familia fără adăpost, care funcționa în fosta sală de sport a unui club din Schwabing, rămasă ca prin minune teafără după exploziile care dărâmaseră clădirile învecinate. Își găsiseră acolo refugiu, de prin împrejurimi, cei ale căror locuințe au avut o soartă mai puțin norocoasă. Sala fusese compartimentată prin panouri din fibre lemnoase, iar alveolele astfel rezultate ofereau un minim de izolare pentru existența cotidiană a unei familii cu copii sau a unui grup eterogen de patru-cinci persoane, constituit după preferințe. De intimitate nu putea fi vorba, nici de vreun spațiu cu folosință exclusiv individuală. A trebuit așadar să mă decid la care grup să ader, dintre cele câteva care mai aveau un pat liber și se arătau dispuse să mă adopte. Cum bălăioara era unica mea legătură (oricum abia înfiripată și probabil unilaterală) cu lumea aceea, aș fi fost înclinat să rămân în preajma ei, dar ea fusese trimisă imediat la infirmieria amenajată în fostul vestiar și mi-era deci absolut indiferent unde anume aveam să-mi pun jos capul peste noapte. S-a nimerit astfel să-mi împart noul cămin cu doi bătrâni, soț și soție, un profesor între două vârste și o tânără (fostă) studentă la politologie.

Printr-un soi de telefon fără fir s-a răspândit de îndată vestea, fără îndoială falsă, că aș fi unul dintre acei rezidenți ai *Citadelei* care, păcătuind într-un mod sau altul împotriva normelor nescrise de conduită și pierzându-și statutul privilegiat, erau apoi surghiuniți fără drept de apel. De unde se poate deduce că infirmieria nu era chiar de tot izolată și că măcar informațiile circulau fără opreliști între vestiar și sala de sport, ba se mai întâmpla să fie și umflate pe parcurs. În cazul meu, de pildă, ipoteza enunțată inițial de către bălăioară, pretinsul meu cârtit împotriva unui anume *Pact*, se transformase într-o veritabilă conjurație, în sânul căreia eu cloceam mari planuri și urzeam alianțe strategice. Astfel că, în vreme ce tot mai digeram imaginile apocaliptice încă proaspete în memorie, studenta m-a luat la întrebări. E adevărat, voia ea să știe, că *acolo* mai funcționează rețelele comunale? Electricitatea, apa curentă, canalizarea, salubritatea? Luat pe neașteptate și căutând să câștig timp, am întrebat-o la rândul meu: unde *acolo*? la n-o mai face pe interesantul, m-a pus ea prompt la punct. Știi tu foarte bine la ce mă refer! Cei doi seniori au schimbat priviri semnificative, după care femeia a încercat s-o potolească pe studentă: mai lasă-l să răsuflă, nu vezi în ce hal arată? Nu vezi că n-are chef de vorbă?

Că n-aveam chef de vorbă era foarte adevărat. Aveam nevoie de un răgaz, ca să-mi revin cât de cât și să mă decid cum ar fi mai bine să procedez: să accept că aș veni de *acolo*, din acea *Citadelă* despre care n-aveam nici cea mai vagă reprezentare, sau să le spun totuși acestor oameni de treabă adevărul? Dar care era, de fapt, adevărul? Nu știam nici eu, aveam doar o bănuială, însă eram înclinat să le explic cum stau lucrurile cu mine, convins că dacă aș alege cealaltă cale, aș ajunge mai devreme sau mai târziu în impas și m-aș încurca în propriile mele scorneli. Se făcuse tăcere; însă după o scurtă pauză, mi-am făcut curaj și am cuvântat. Din păcate, i-am spus studentei, trebuie să te dezamăgesc. Nu vin din *Citadelă*, n-am fost niciodată acolo și de aceea nici nu-ți pot răspunde la întrebare. Cum așa, s-a mirat ea, doar știe toată lumea că de acolo vii! Se răzbuna acum slăbiciunea mea de moment, faptul că, în dialogul dintâi cu bălăioara, confirmasem într-o doară simpla ei supoziție, încă nepregătit pentru confruntarea cu o realitate care și pe mine mă luase prin surprindere. Te rog să mă crezi, am insistat, vă rog pe toți să mă credeți! Uitați-vă la mine: vă puteți imagina că un om întreg la minte ar pleca în surghiun așa, desculț și în pijama? Doar se știe că până și cei mai odioși satrapi ai istoriei le îngăduiau deportaților să poarte haine și încălțări, ba să-și mai ducă cu ei și o bocceluță cu minimul necesar!

Te credem, a intervenit în discuție profesorul, care până atunci tăcuse. Nu-i nevoie să mai insiști. În definitiv, n-are nicio importanță de unde vii: noi toți venim fiecare de undeva și n-o să ne apucăm acum să ne facem pe rând autobiografia. Esențialul e că suntem aici și că mai trăim. S-a făcut din nou liniște, însă pentru numai câteva minute, căci studenta nu s-a lăsat împăcată doar cu atât. Aici nu-i vorba de autobiografie, a obiectat ea, ci de o minimă credibilitate. De unde să știm, mi s-a

adresat ea mie, că nu ești vreo iscodă, știm noi a cui? Apoi, către ceilalți: voi ați mai pomenit să se arate cineva în halul ăsta, în buricul târgului?! Să fim serioși, i-a ripostat profesorul, cine ar fi să-i iscodească pe alții, ar avea mare grijă să nu bată la ochi. În niciun caz nu s-ar prezenta în pijama în Marienplatz. Ai dreptate, profesore, a încuviințat bătrâna, omul ne pare și nouă demn de încredere. Ba tu să nu vorbești și în numele meu, a protestat soțul ei. Și în timp ce ei discutau astfel pe seama mea, mie mi-au căzut ochii pe un calendar cam jerpelit, prins cu pioaneze de unul dintre panourile care ne mărgineau alveola, și pe frontispiciul căruia se vedea de departe anul 2041. Ah, s-a scuzat bătrâna urmărindu-mi privirea, am pus și eu pe perete o vechitură, în lipsă de altceva mai bun. Să avem și noi aerul că ținem pasul cu vremea! Urâcios, bătrânul s-a sborșit la ea: de câte ori ți-am spus să arunci dracului terfelogul ăla!

Am înțeles că anul era depășit, calendarul de asemenea, și că mă aflam așadar chiar ceva mai departe în viitor. Nu conta cum anume se petrecuse asta, ce fenomen sau ce anomalie în structura continuului spațio-temporal îmi mijlocise saltul peste mai bine de două decenii, sau intervenția cărui factor ignorat de mine, a cărui agent extraterestru ori supranatural. Vin din trecut! nu m-am putut împiedica să le comunic proaspeților mei colocatari ceea ce tocmai descoperisem. Ei m-au privit ca și cum aș fi făcut o glumă bună. Eu vin de pe Marte! a chicotit studenta și a început să țopăie în jurul meu cu palmele desfăcute în chip de antene ale unei imaginare căști de navigator interplanetar, cum credea ea că ar trebui să fie echipați faimoșii omuleți verzi. Vorbesc foarte serios, am domolit-o eu. Închipuiți-vă că în anul 2019 m-am culcat în patul meu, așa cum mă vedeți, și apoi m-am trezit aici. Profesorul m-a privit cu reproș, parcă ușor jignit: acum chiar vrei să te și credem? Poate găsești totuși o explicație mai puțin gogonată. Dacă mă credeți sau nu, vă privește, am zis. Altă explicație n-am, nici măcar pentru mine, din păcate. Și după aceste cuvinte m-am întins pe pat, cu fața la tavan și mâinile împreunate sub ceafă, străduindu-mă să rămân cât mai liniștit. Nu cred că am reușit să conving pe cineva, însă măcar m-au scutit de alte întrebări. Am aflat cândva că fusesem încadrat în categoria acelor traumatizați psihic care, pierzând în focul luptelor totul, cămin, familie, prieteni, își construiesc o legendă, un univers fictiv, ca ultimă manifestare a instinctului de conservare.

(din volumul *Alfabetul distopiilor*, în curs de apariție la Editura Școala Ardeleană)

(fragment apărut în Revista *Apostrof*, Nr. 2/2020)